

Klíčové rozdíly v kvalitě života seniorů ve městech a v rurálních oblastech: pohled sociologa

Lucie Vidovičová / FSS MU Brno

lucie.vidovic@seznam.cz

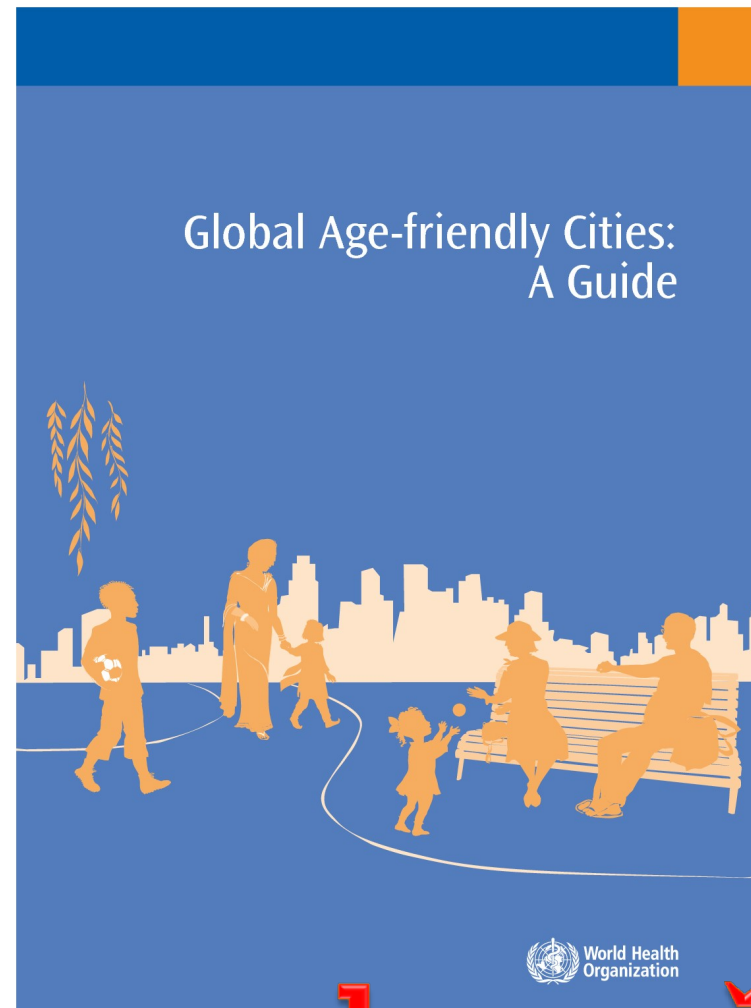
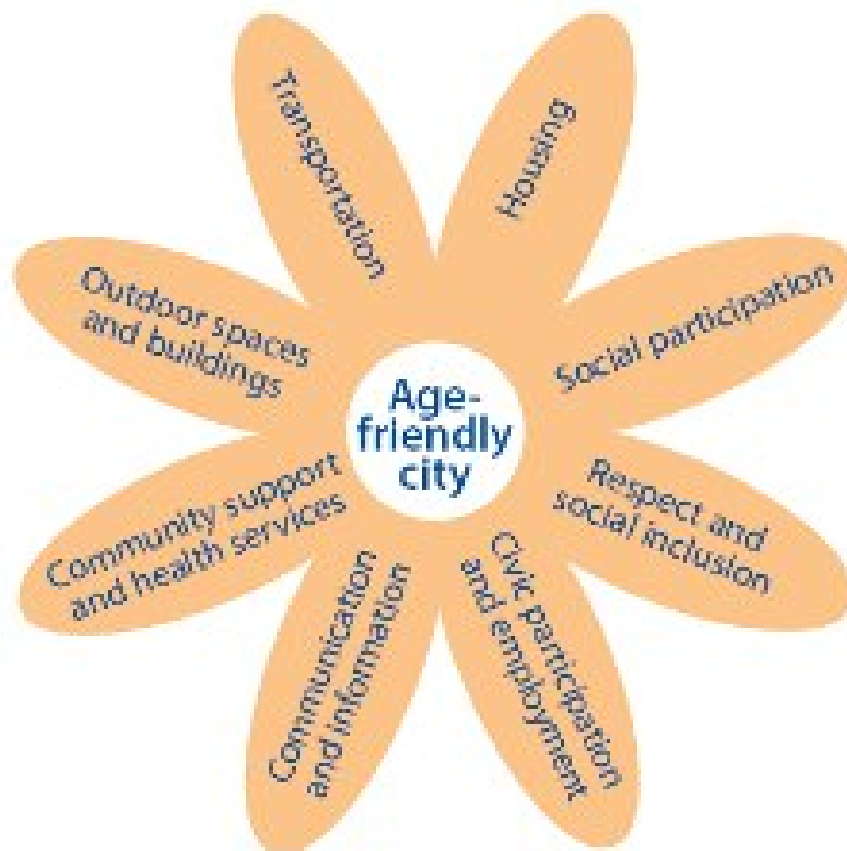
Vybrané

Klíčové rozdíly v kvalitě života seniorů ve městech a v rurálních oblastech: pohled sociologa

Lucie Vidovičová / FSS MU Brno

lucie.vidovic@seznam.cz

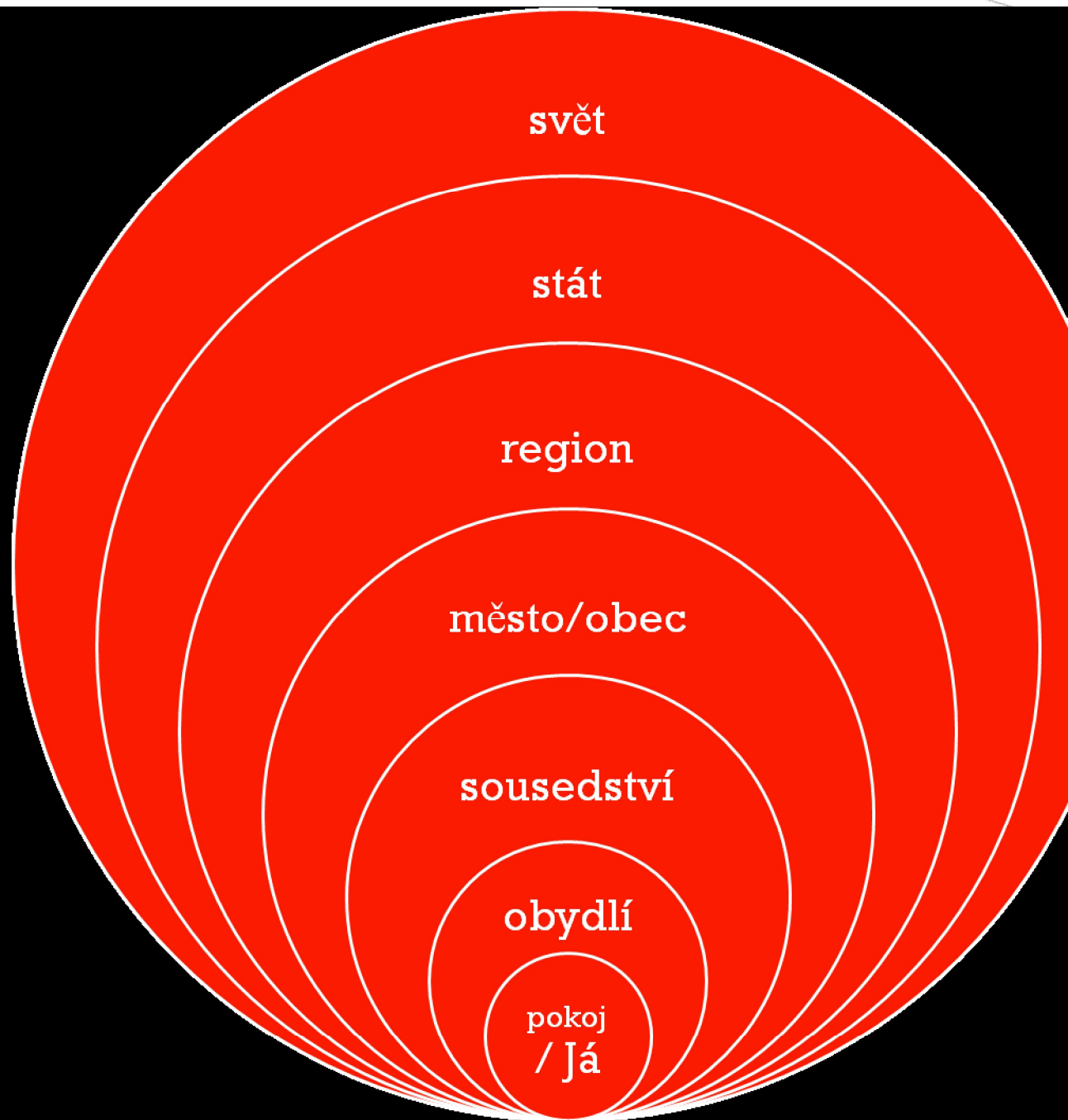

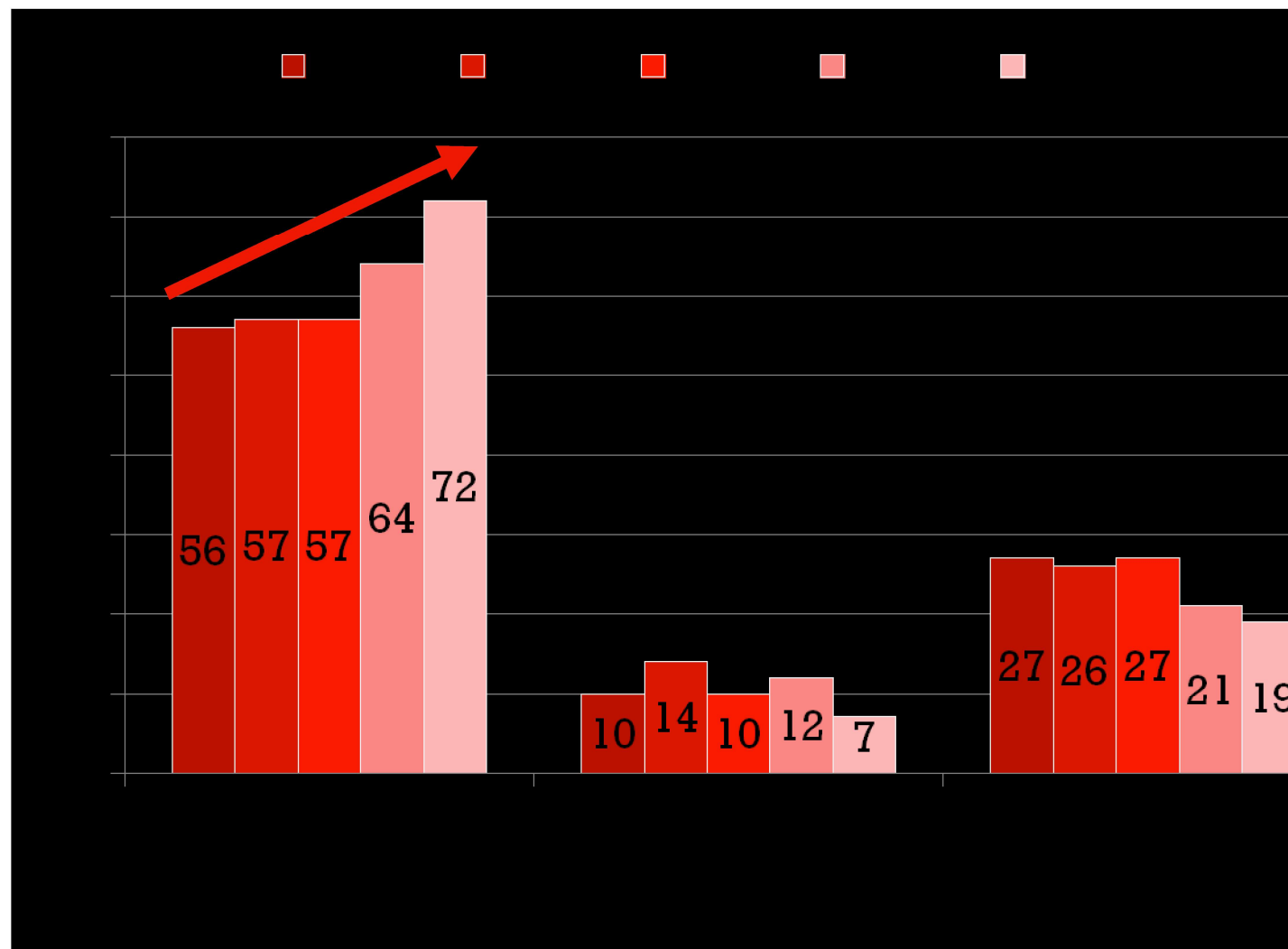
inkluze – participace – bezpečí

venkovní prostory a budovy; doprava; bydlení; sociální participace;
komunikace a informace; respekt a sociální začleňování;
občanská participace a zaměstnání; podpora v komunitě a zdravotní služby

Stárnutí a prostředí

Příslušnost k
zeměpisným
útvaram (%)

Source: European Values Study 2008

Města vs. vesnické oblasti:
aneb který prostor je vůči
vyššímu věku více
přátelský?

🔒 scontent-vie1-1.xx.fbcdn.net

Where others want to live:

Where I want to live:

© BRIGHTSI

Venkov: vylidňující se &
stárnoucí, chudý,
neobsloužený

x x x

Města: rostoucí, bohatá,
anonymní, nebezpečná

🔒 scontent-vie1-1.xx.fbcdn.net

Where others want to live:

Where I want to live:

© BRIGHTSI

Vesnice?

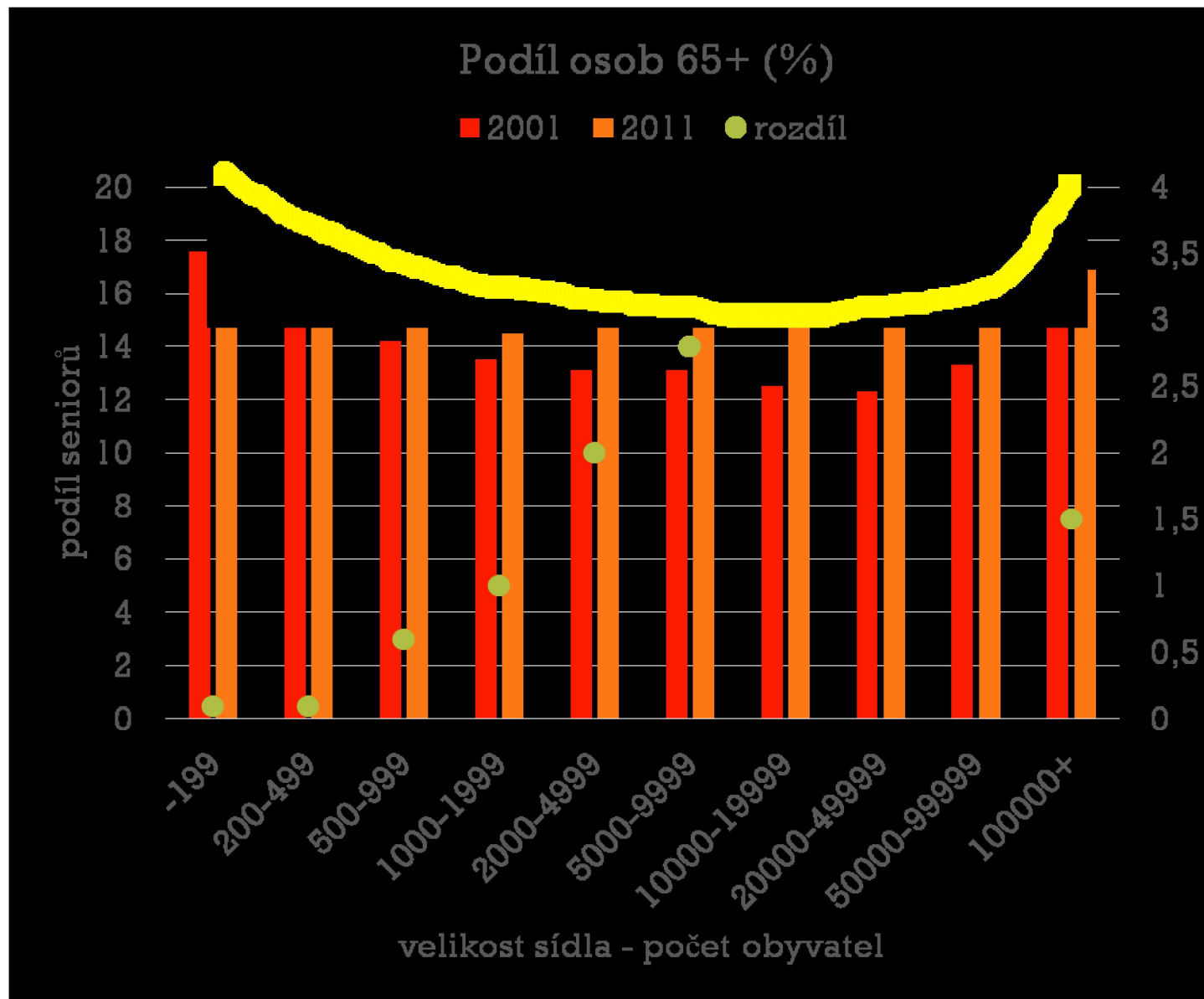

Vesnice?

Vesnice stárnoucí?

Chudý venkov?

https://www.mesec.cz/clanky/chudoba-po-evropsku/?ic=articles-related&icc=item-1

„Evropská patnáctka“ versus nové členské státy

Životní úroveň nových deseti členských států Evropské unie je pod průměrem Evropské unie. Kdybychom si upravili definici chudoby tak, že chudý je ten, jehož příjem je nižší než 50 % průměrného příjmu původních patnácti států, zjistili bychom, že téměř všichni občané nových členských států Evropské unie žijí v chudobě (je to velice zjednodušené, neboť jsme nezohlednili vyšší cen zboží a služeb v jednotlivých státech).

O životní úrovni v jednotlivých státech vypovídá i struktura peněžních výdajů domácností. V EU-15 se pohybují výdaje za potraviny a nealkoholické nápoje od 9 % (Velká Británie) po 15 % (Francie). V nových deseti členských státech se naopak pohybují od 20 % (Slovensko) až po 36 % (Litva). Za kulturu a rekreaci utratí z rodinného rozpočtu v EU-15 nejméně Portugalci (6,5 %), nejvíce Velká Británie (13,5 %). V nových členských státech je to podstatně méně. Nejlépe jsme na tom v ČR (10,2 %), naopak je tomu v Litvě (2,5 %).

Město versus venkov

pracovních možností, kvalita základních škol je většinou nižší, a tím i šance dostat se na vysokou školu. I v počtu městského obyvatelstva je na tom původní evropská patnáctka výrazně lépe.

www.rozvojovka.cz/chudoba

zaměstnání tvoří jen třetinu práce, kterou ženy vykonávají. Dvě třetiny práce (týkající se péče, vztahů, práce v domácnosti, na zahradě, na poli a podobně) dělají bez finanční odměny a bez zohlednění ekonomických statistikách. U mužů je poměr přesně obrácený. Neplacená práce přitom tvoří takřka třetinu veškeré práce vykonávané lidmi. Přitom platí, že investice do rozvoje žen bývá pro celkový rozvoj rodiny a země výhodnější než investice do rozvoje mužů. To se týká zejména vzdělání: vzdělávací vstupuje do manželství a rodí později, má proto méně dětí, ty jsou však zdravější a mají větší naději na budoucnou vystudují.

Chudoba na venkově

Odborníci odhadují, že 70 procent všech chudých lidí na venkově žijí v chudých částech země. Jsou převážně zemědělské, zpravidla není jiná práce než pěstování plodin nebo chov dobytka, která je vyčerpávající a na finančním trhu málo ohodnocená. Bohužel zemědělství zůstávalo po dlouhou dobu zájem mezinárodního společenství. Boj s chudobou na venkově se tedy soustředil především na zvyšování produktivity a na pěstování nových, výnosnějších či odolnějších plodin. Velký důraz na pěstování plodin určených na vývoz však zároveň představuje riziko pro potravinovou bezpečnost chudých zemí. Zejména v zemích Latinské Ameriky, ale i v ostatních částech světa, se jednou z největších příčin chudoby na venkově jeví nerovné a nespravedlivé rozdělení půdy. Výsledkem kolonizace a jiných historických jevů je původní obyvatelstvo systematicky zbavováno půdy a nuceno pracovat za nízké mzdy na půdě cizí.

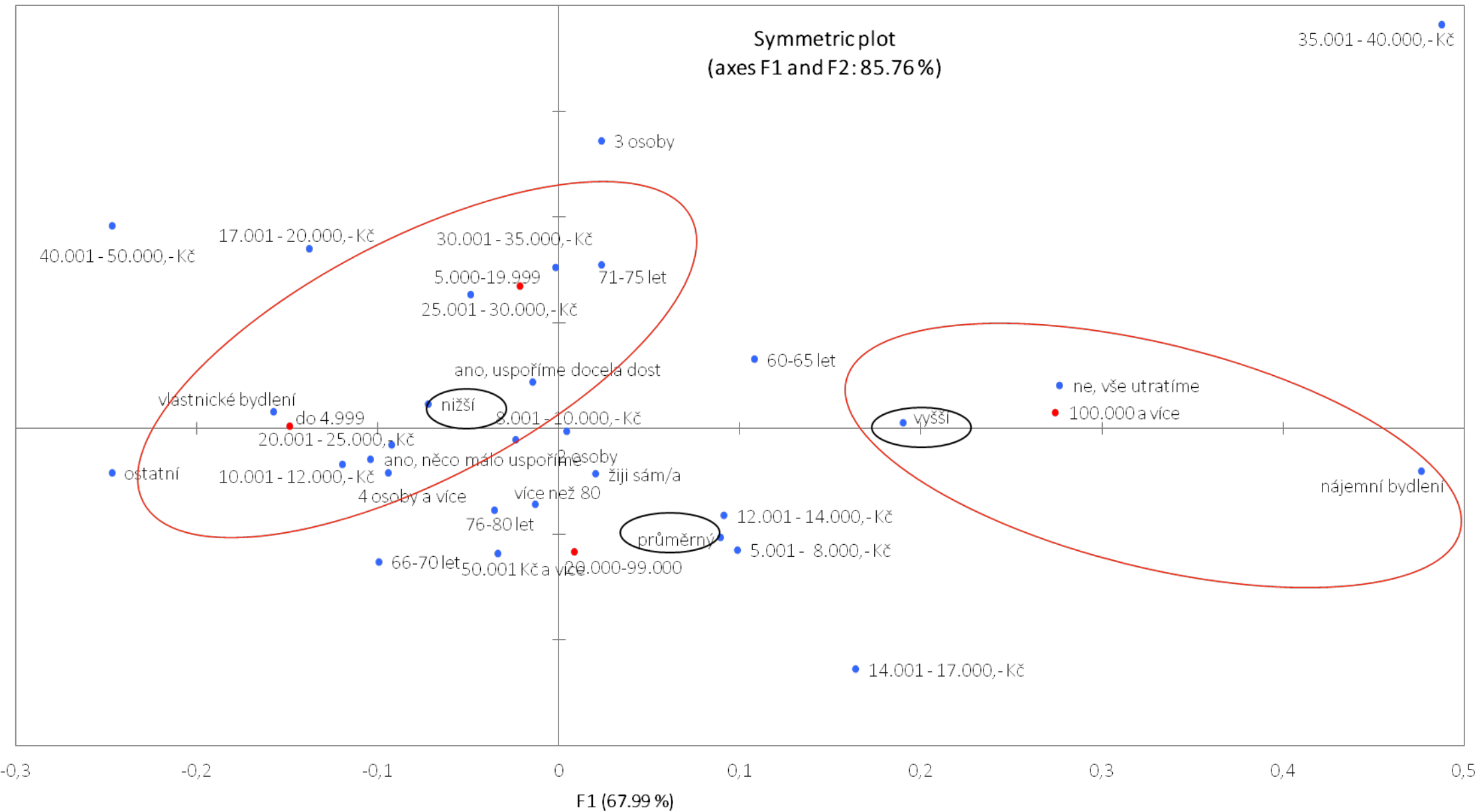
Spotřeba a spotřebitelé ve vyšším věku

(VÚPSV, v.v.i 2011)

Kategorizovaná velikost sídla	%
do 4.999	38
5.000-19.999	17
20.000-99.000	23
100.000 a více	21
Celkem	100

- **Biplot pro vztah mezi velikostí sídla &**
  - průměrným čistým měsíčním příjmem celé domácnosti,
  - počtem osob v domácnosti,
  - schopností spořit,
  - kategorizovaným věkem hlavy domácnosti,
  - kulturním kapitálem domácnosti (vzdělání & #knih).

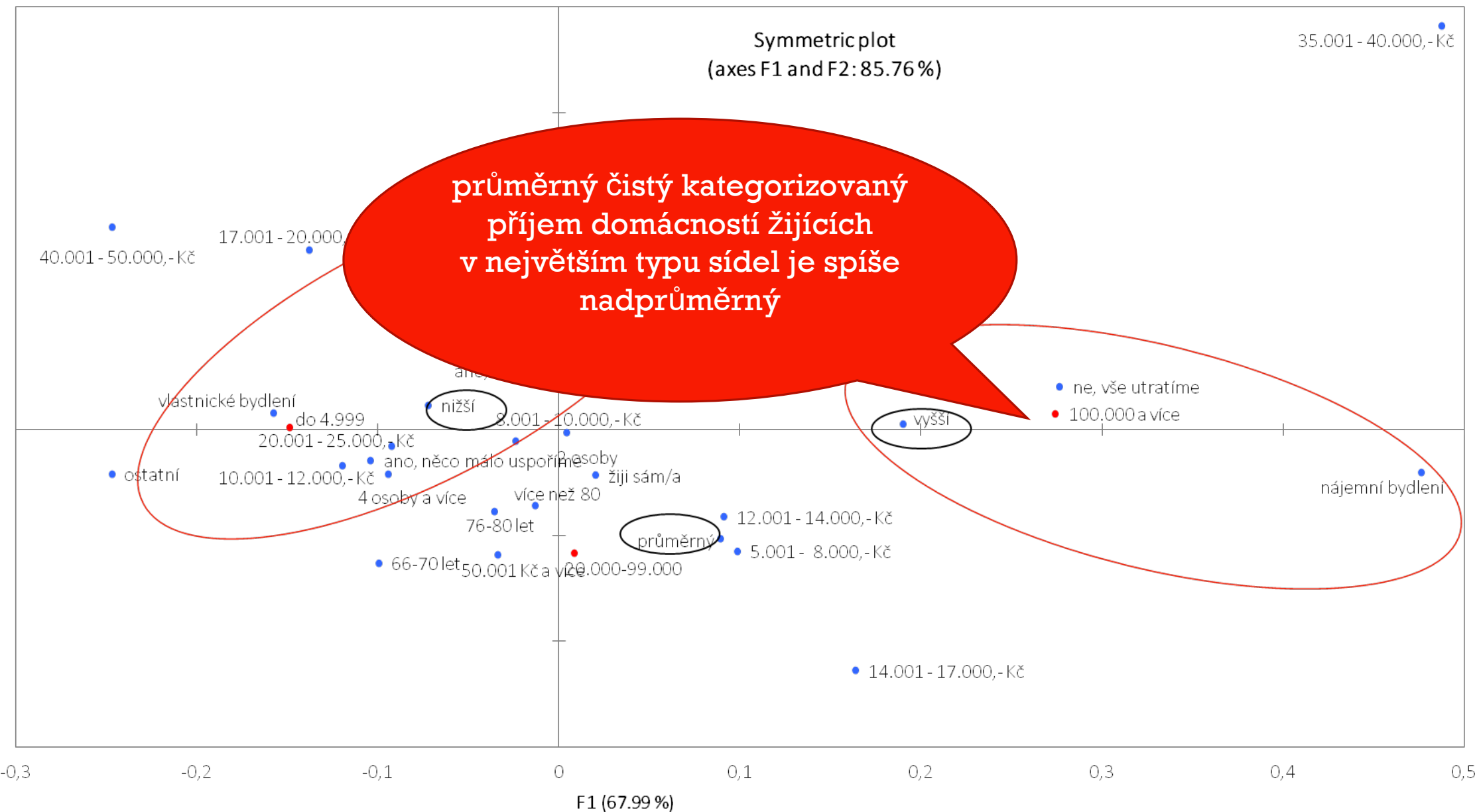
Symmetric plot
(axes F1 and F2: 85.76%)

Symmetric plot
(axes F1 and F2: 85.76%)

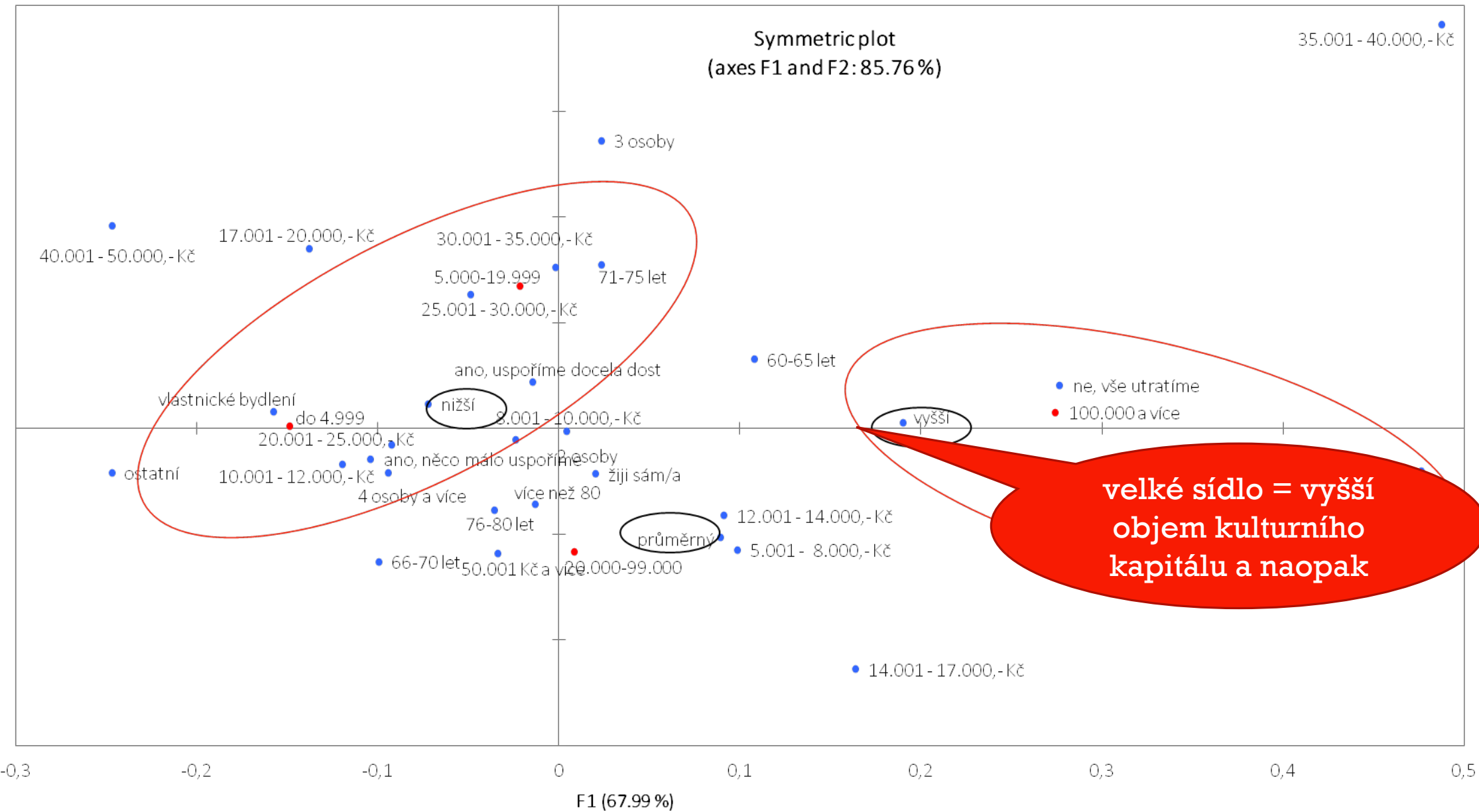
35.001 - 40.000,- Kč

průměrný čistý kategorizovaný
příjem domácností žijících
v největším typu sídel je spíše
nadprůměrný

Symmetric plot
(axes F1 and F2: 85.76%)

35.001 - 40.000,- Kč

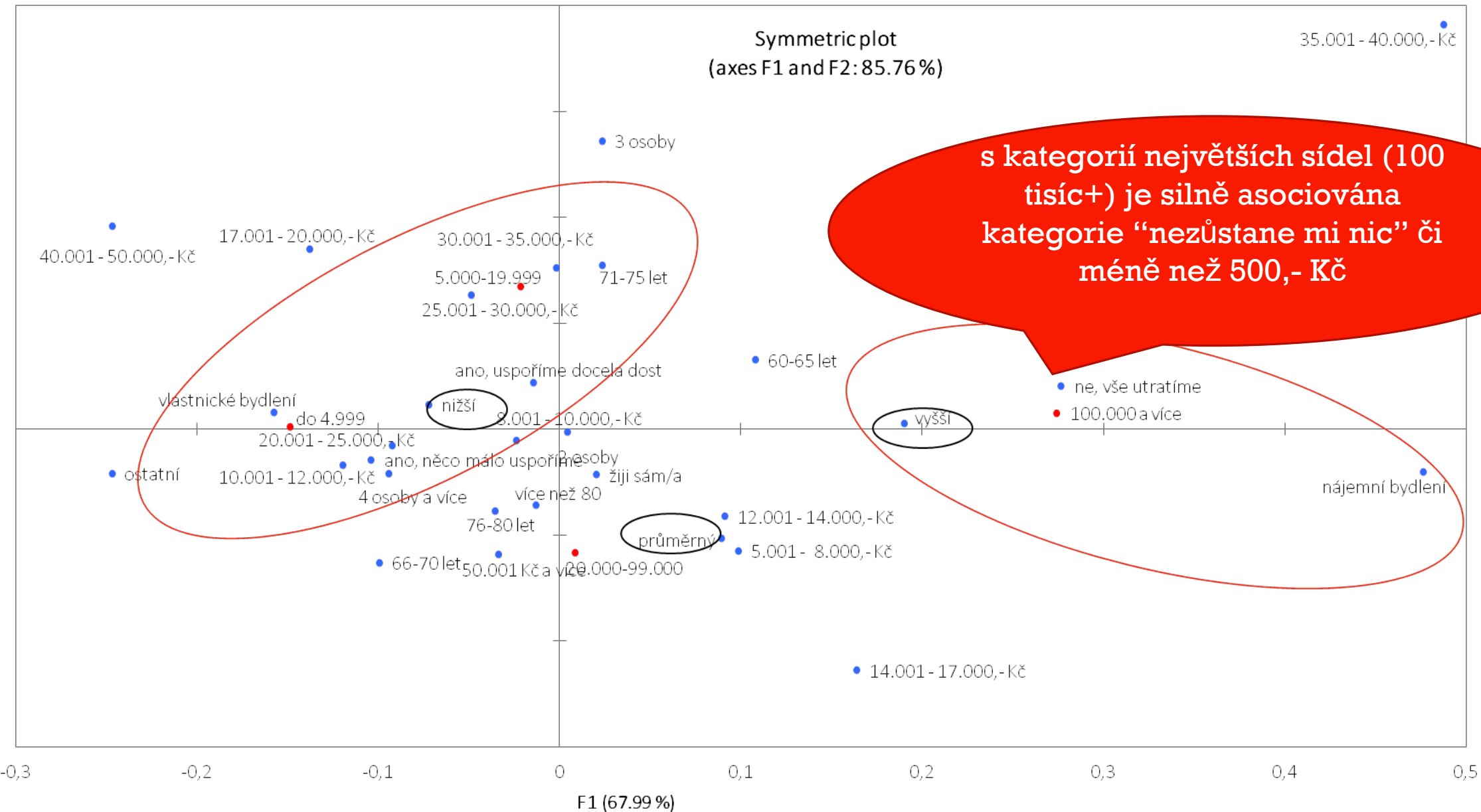

Symmetric plot
(axes F1 and F2: 85.76%)

35.001 - 40.000,- Kč

s kategorií největších sídel (100 tisíc+) je silně asociována kategorie "nezůstane mi nic" či méně než 500,- Kč

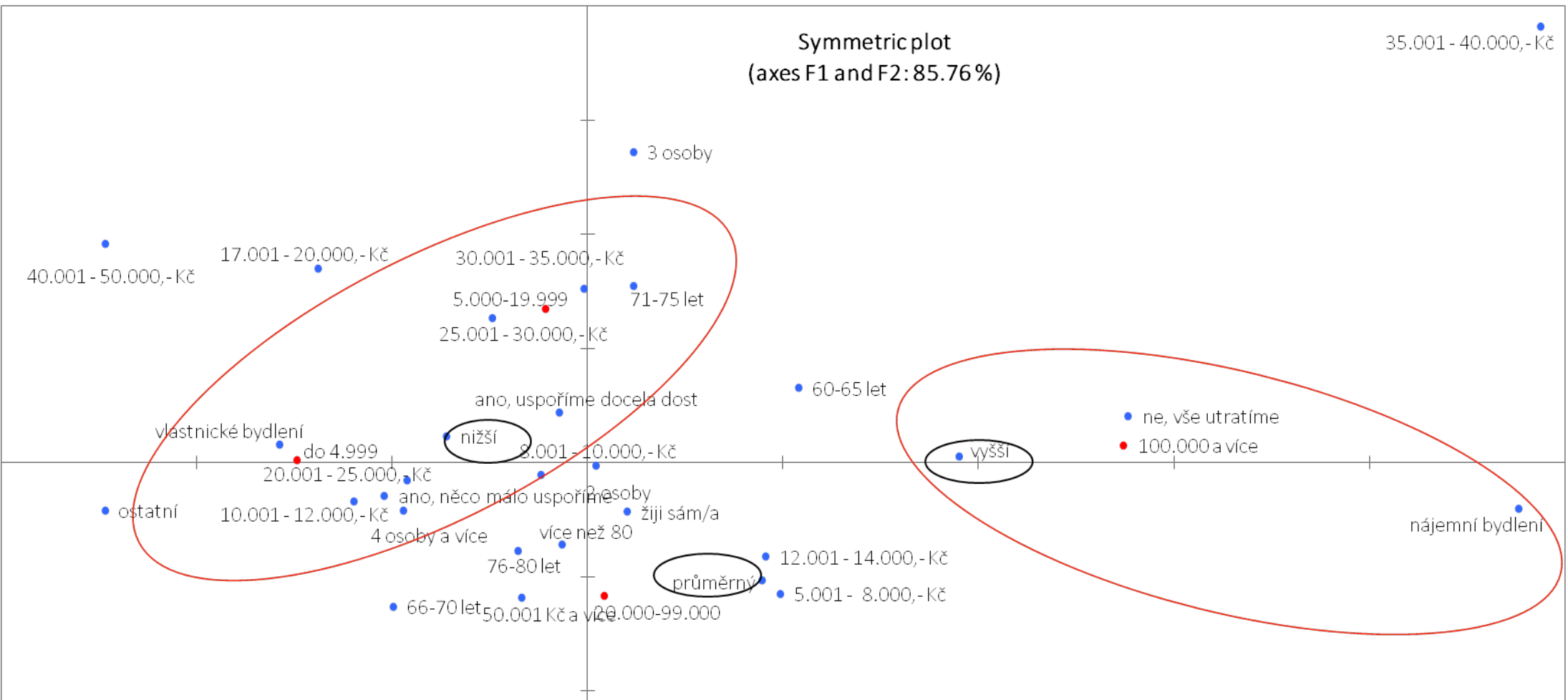
• ne, vše utratíme
• 100.000 a více

Symmetric plot
(axes F1 and F2: 85.76%)

35.001 - 40.000,- Kč

**nízký disponibilní příjem domácností v největších sídlech není
důsledkem nízkých příjmů, ale spíše vysokých výdajů**

F1 (67.99%)

Survey data

„Kvalita života seniorů ve venkovských oblastech“

F2F, CAPI, 60+

červenec 2016, vážené N = 1235;

kvótní výběr (věk, pohlaví, vzdělání, NUTS3, typologie rurality)

Projekt GA ČR (16-20873S) - follow-up projektu:

„Stáří ve městě, město v životě seniorů“ (SLON 2013)

září 2011 & listopad/prosinec 2011

kvótní výběr, F2F, P&P, vážená data

N = 1921; 14 měst (největší v kraji + hl.m. Praha)

Městští vs. venkovští senioři a seniorky

	Velká města	Vesnické oblasti	Město vs. vesnice Město má... (- méně/+více)
Ženy	59	56	
zš	12	35	- 23
vš	13	5	+ 8
Používá podporu při chůzi	25	26	
Schody z bytu/ano	85	61	+ 24
Držitel ŘP	56	59	
Pravidelně řídí	30	42	- 12
Má nějakého „řidiče“	82	94	- 12
Používá MHD týdně a častěji	66	27	+ 39

	Velká města	Vesnické oblasti	Město vesnic Město má... (- méně/+v)
Zastávka blízko u domu	86	76	+10
MHD dobře organizovaná	87	71	+ 16
Jízdní řády dobře čitelné	77	71	+6
Dobře se nastupuje	79	69	+10

Městští vs. venkovští senioři a seniorky

Vesničko má středisková 1985 Film Československo

	Velká města	Vesnické oblasti	Město vesnic Město má... (- méně/+v)
Do zaměstnání *	18	20	
Velké nákupy *	31	30	
Malé nákupy *	84	89	
Kulturní a vzdělávací akce **	27	19	+ 8
Kulturní a vzdělávací akce *	7	4	+ 3
K lékaři **	56	44	+ 12
Na hřbitov **	29	52	- 23

* 1 x týdně a častěji

** 1 x měsíčně a častěji

Městští vs. venkovští senioři a seniorky

	Velká města	Vesnické oblasti	Město vesnic Město má... (- méně/+v)
Subjektivně:			
Bohatý	6	5	
Chudý	26	24	
Nikdy osamělý	46	50	
Stále osamělý	19	14	
Velmi šťastný	35	42	- 7
Zcela zdrav	22	29	- 7
Významné zdravotní potíže	24	16	+ 8

Pozn.: 10 b škály; zde hodnoty 1- 3/ 8 -10

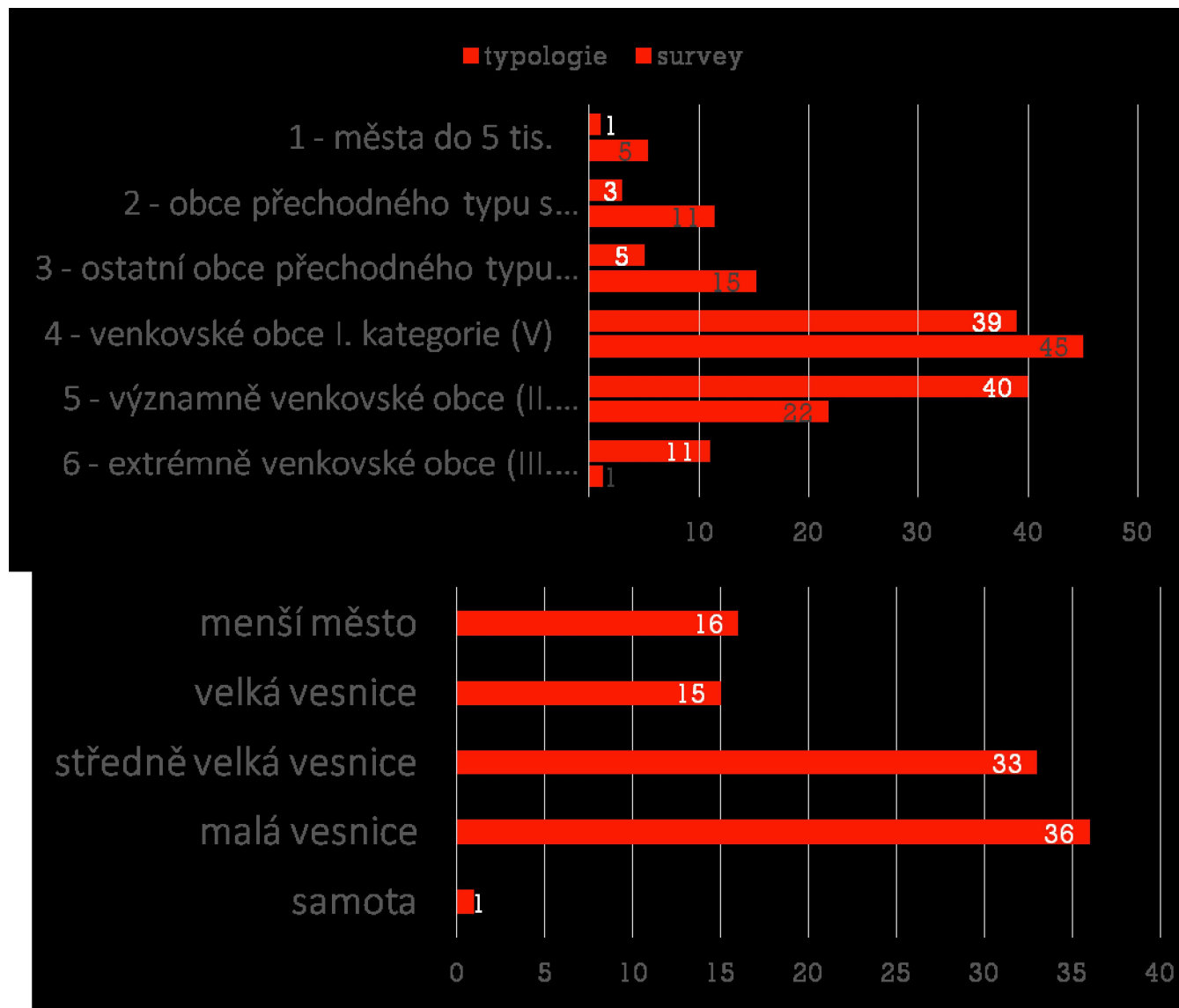
Diverzita rurality

(alternativní model dle Petr
(2015))

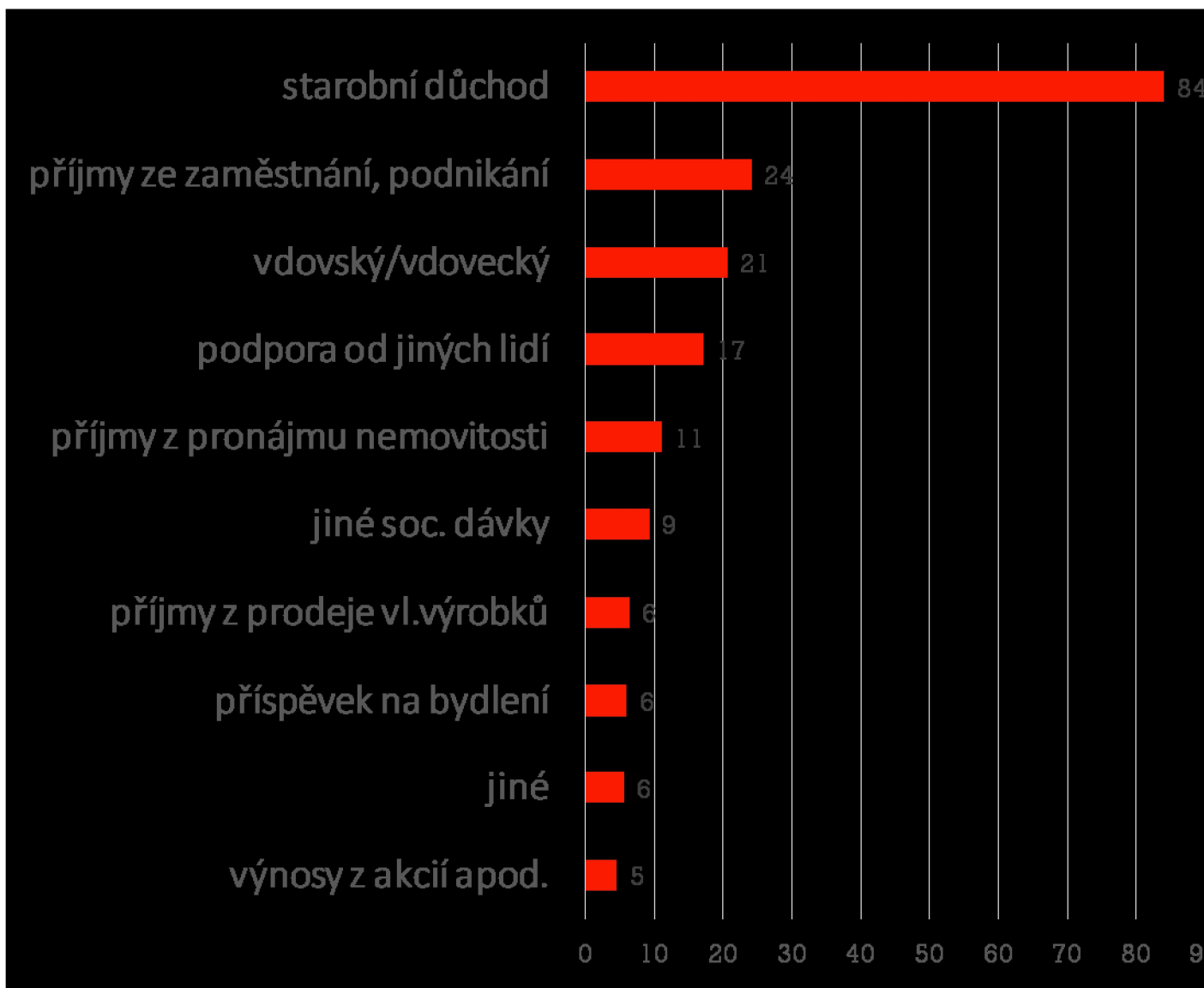
- **Východisko: obce ČR pod 5 000 obyvatel (2011)**
  - N = 5 428 obcí (95 % všech obcí)
  - N = 3 829 413 obyvatel (38 % obyvatel)
- **Indikátory** (SLDB 2011 & Malý lexikon obcí; Územně identifikační registr):
  1. Podíl obydlených bytů v rodinných domech na celkovém počtu obydlených bytů ↑
  2. Hustota zalidnění na zastavěnou plochu ↓
  3. Podíl obsazených pracovních míst v typicky městských odvětvích ↓
  4. Počet obsazených pracovních míst na 1 ekonomicky aktivního obyvatele ↓
  5. Počet vybraných typů zařízení v obci ↓

(Petr, O. 2015. Regionální diferenciacie demografického vývoje venkovských oblastí ČR. Brno: ESF MU.)

Typologie vs. percepce velikosti místa respondentem (Pearson coeff. $r = 0,599$)

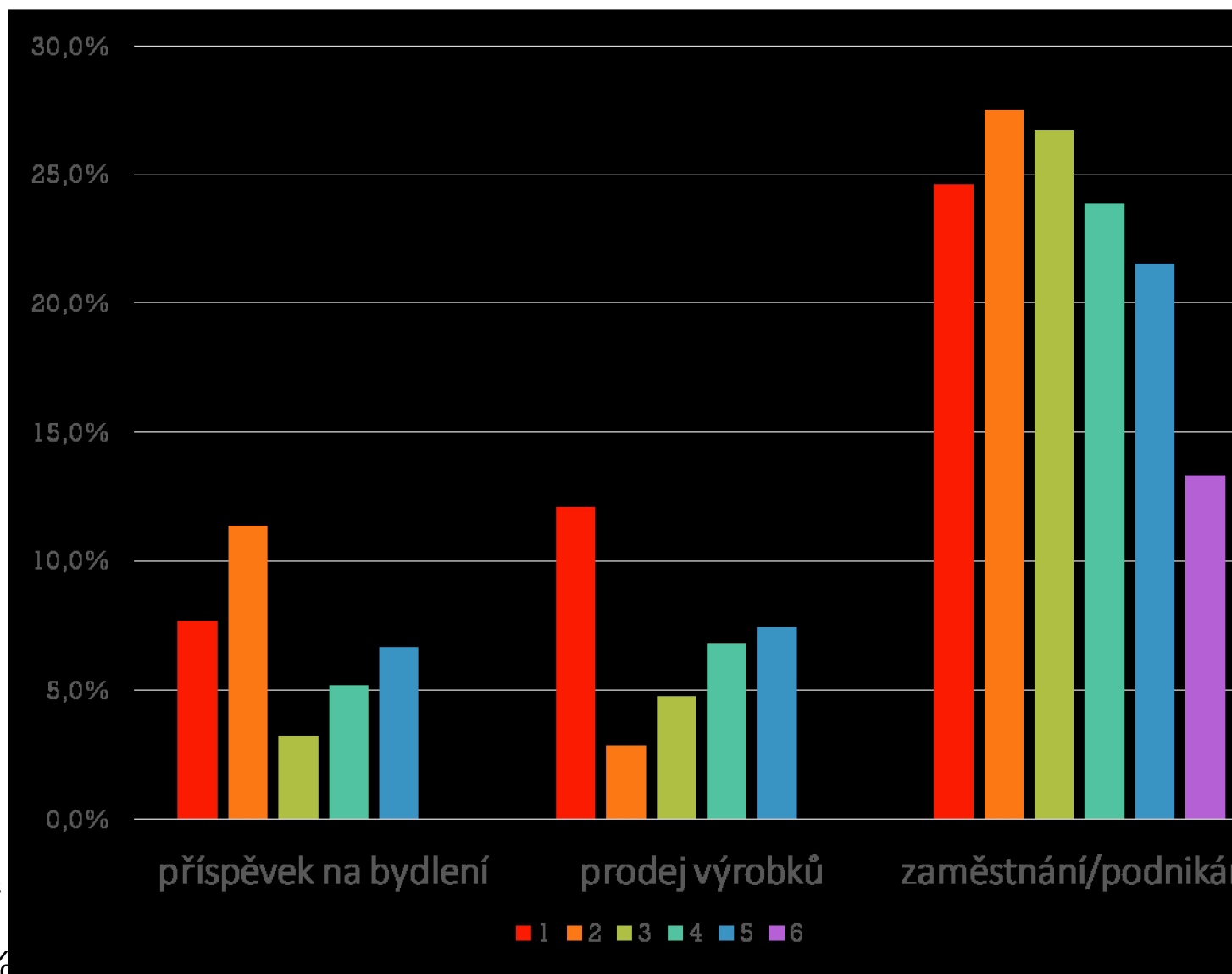

Struktura příjmů venkovských seniorů (vzorek)

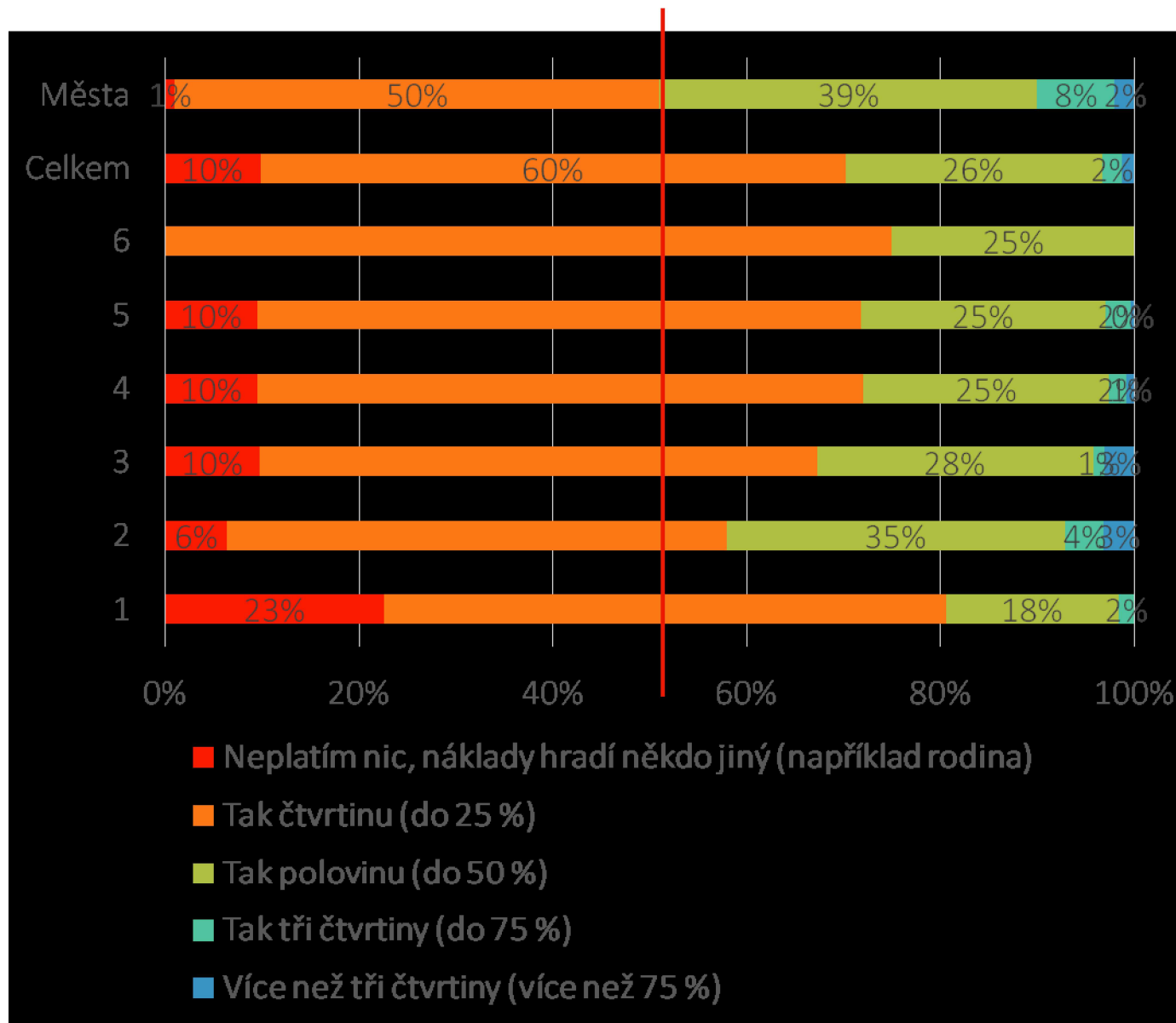

Vybrané typy příjmů seniorů dle typu rurality

Bez ohledu na existenci smlouvy, pracujete v současné době za nějakou odměnu? ANO:
města 25 %   vesnice 23 %

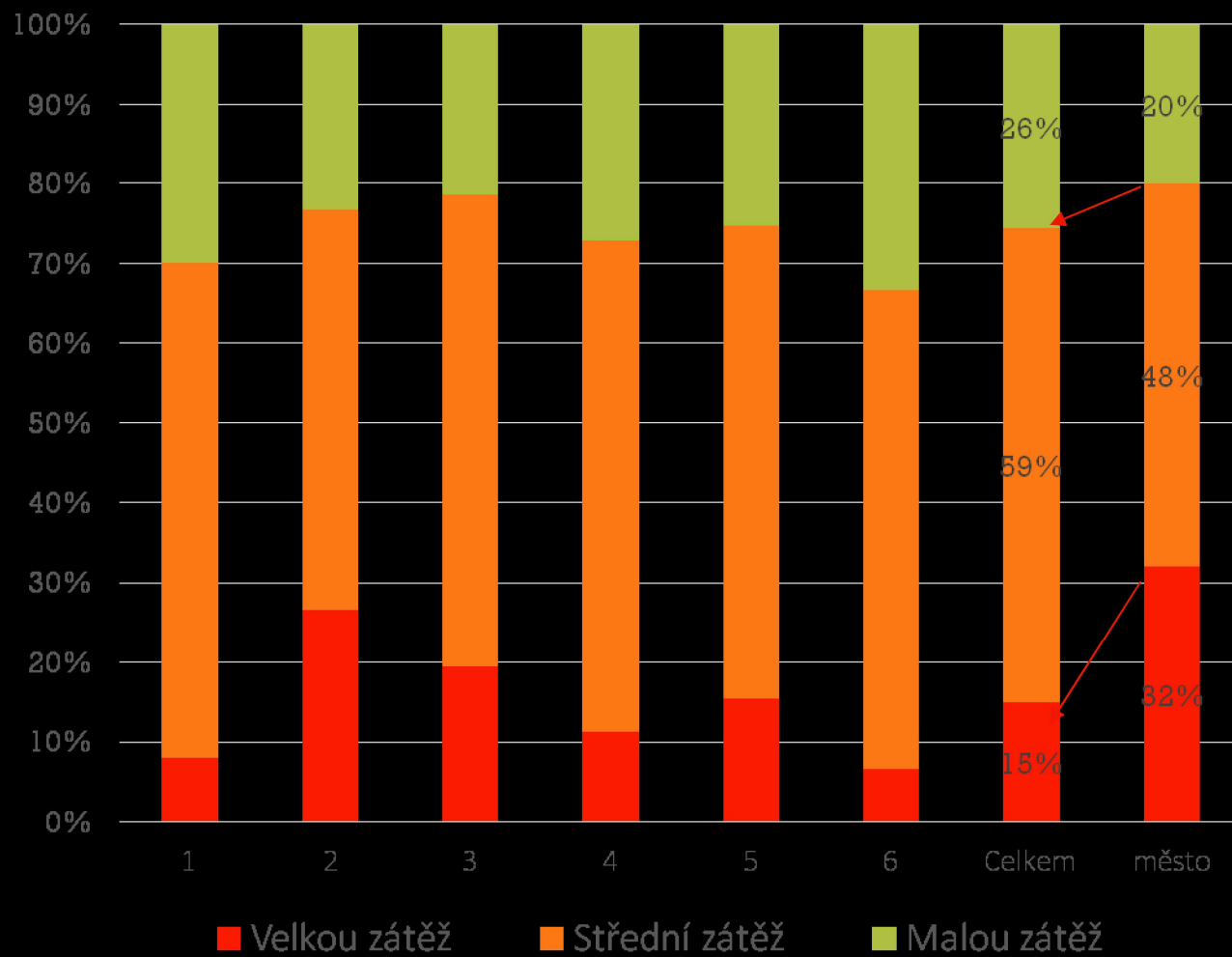

Jaký podíl z celkových měsíčních příjmů domácnosti tvoří náklady na bydlení?

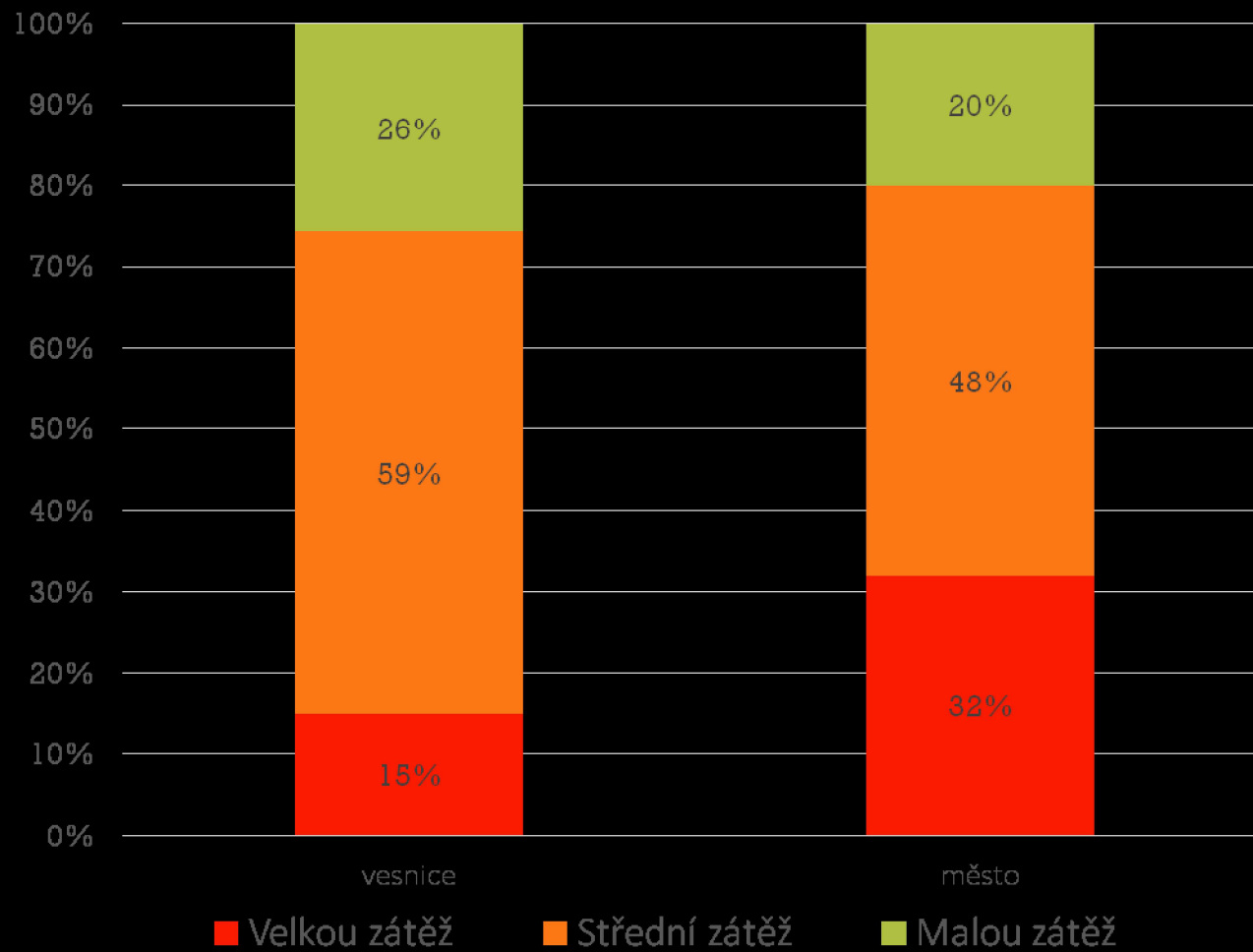
Percepce zátěže náklady na bydlení

Jak velkou zátěž představují náklady na bydlení?

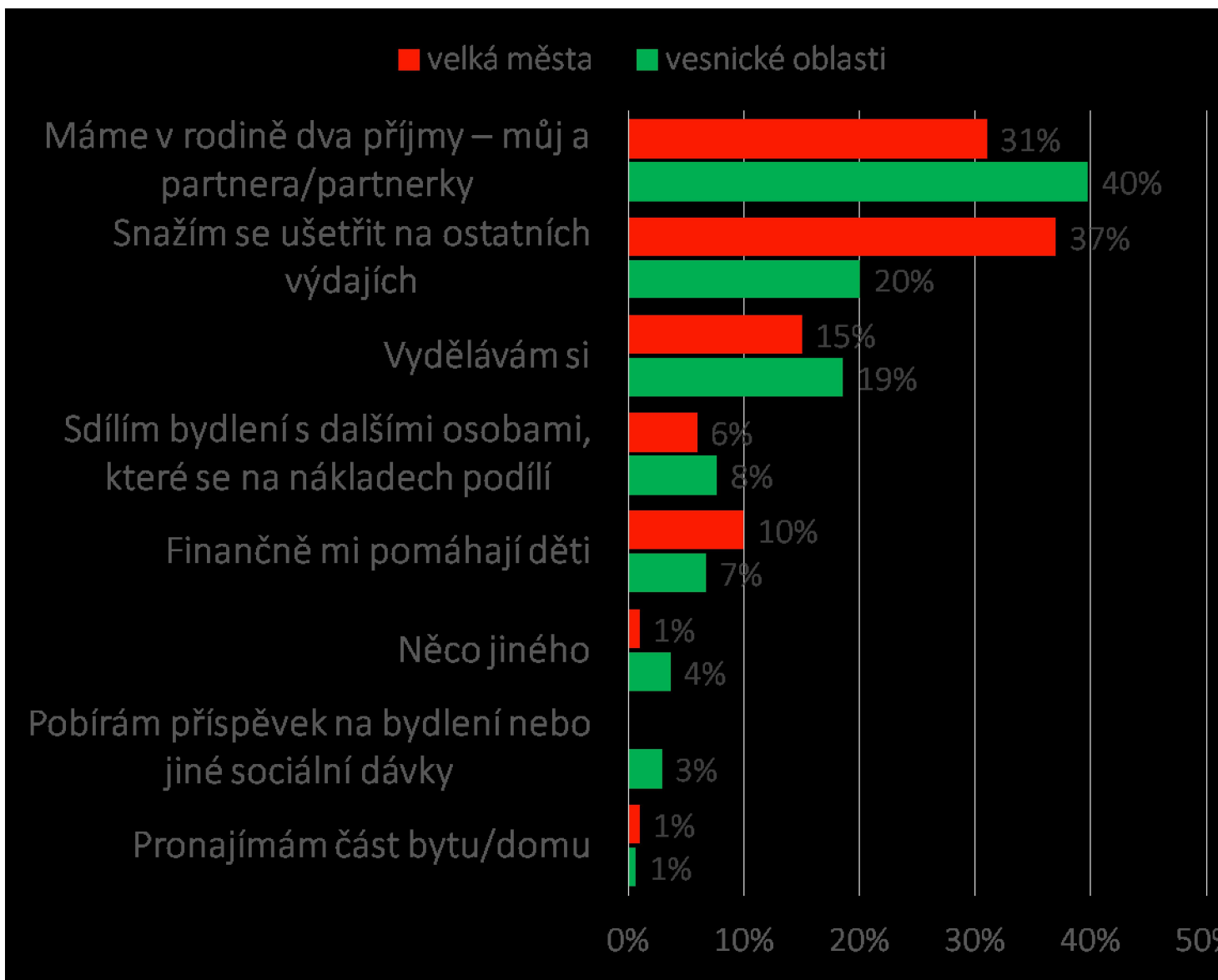
Percepce zátěže náklady na bydlení

Jak velkou zátěž představují náklady na bydlení?

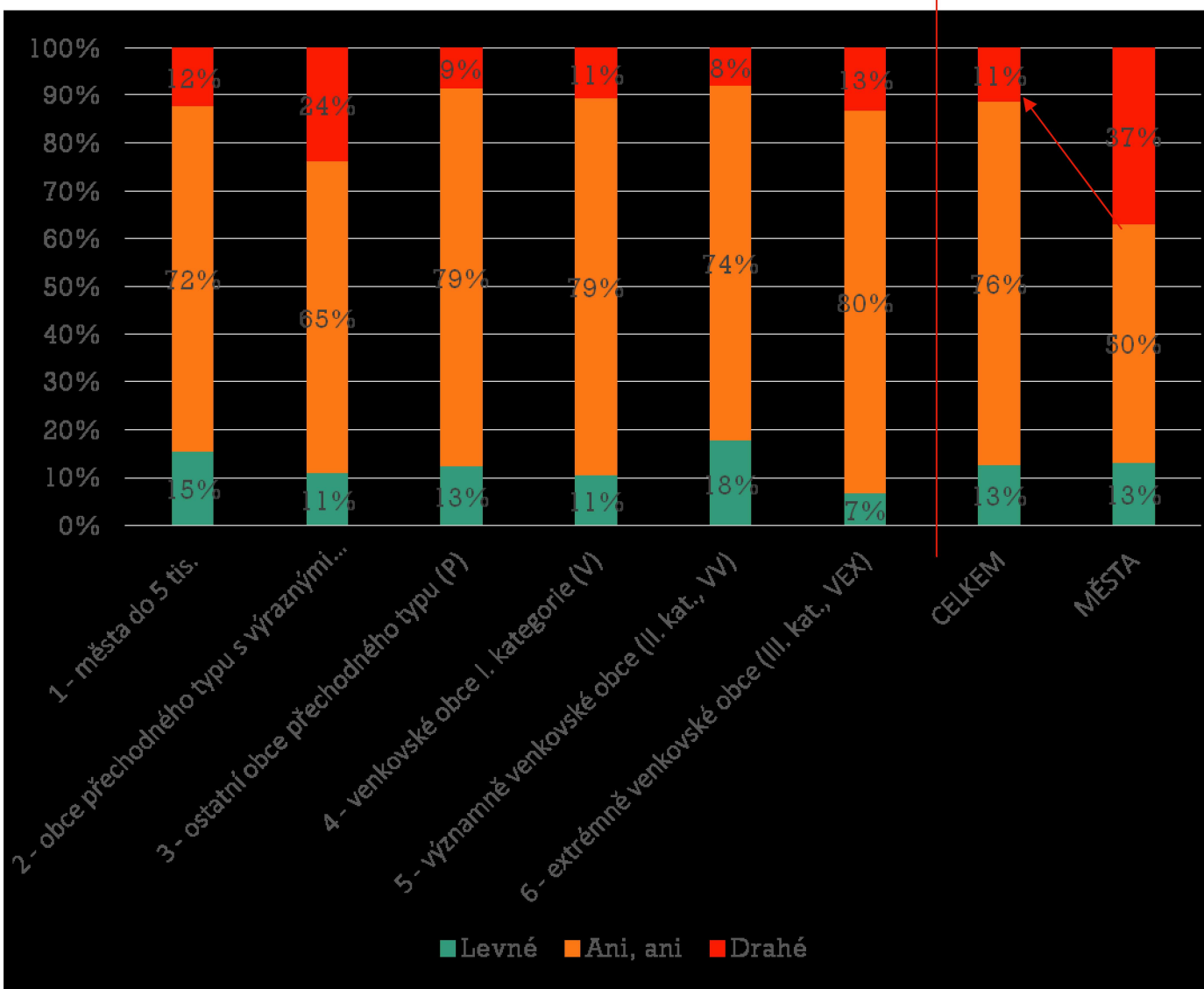

Strategie zvládnání nákladů na bydlení (1. nej)

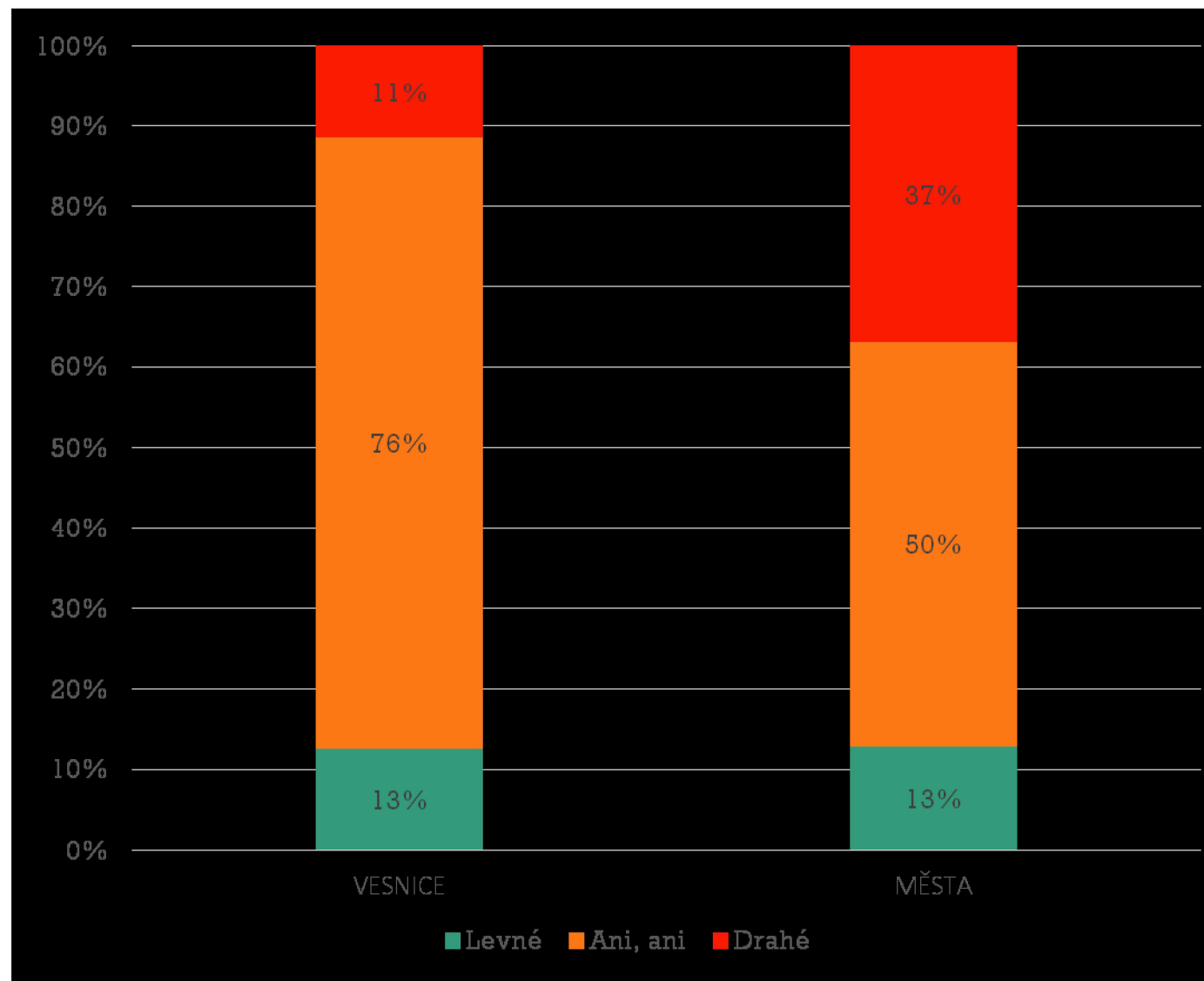
Percepce okolí (levné/drahé)

Eta 0,132

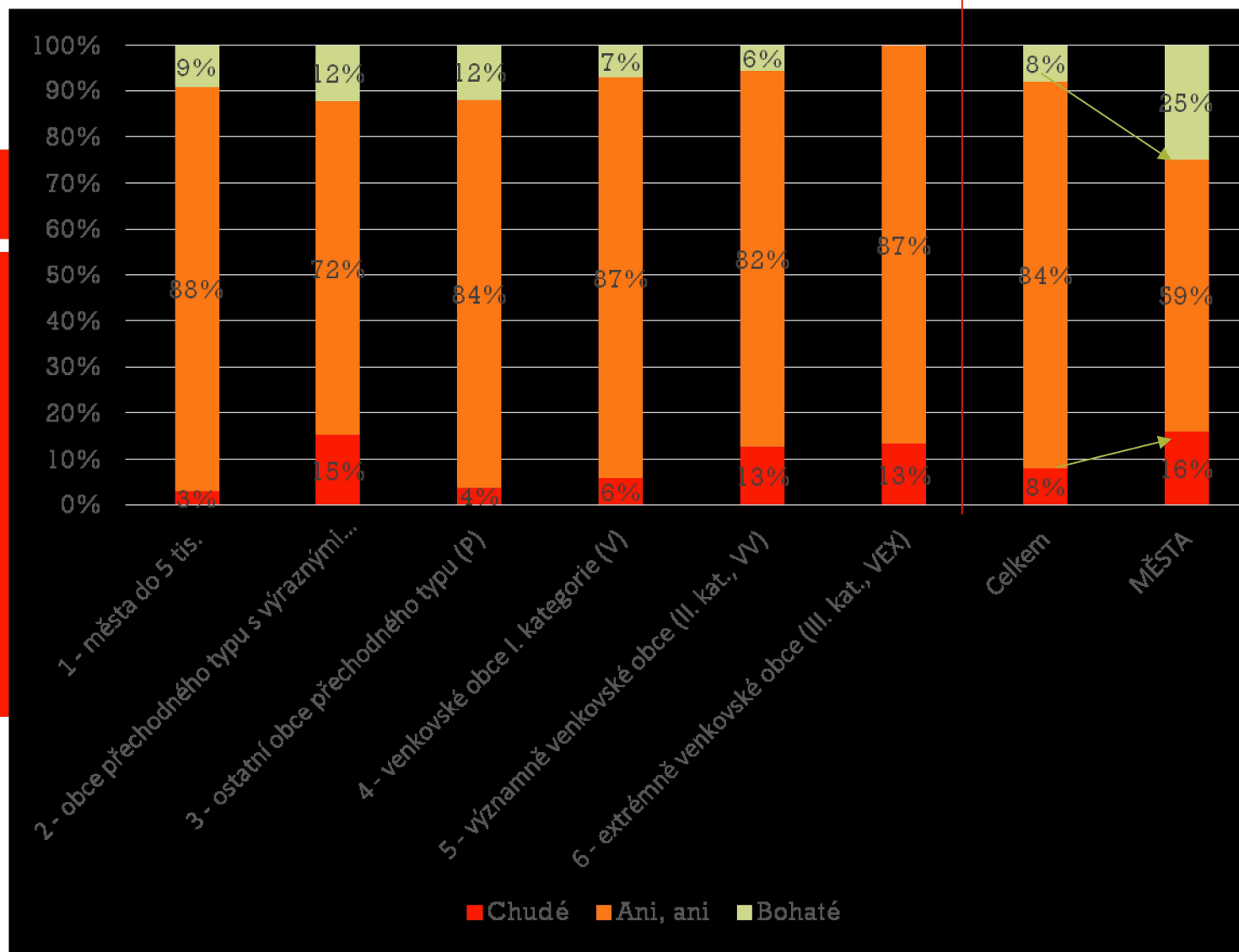
Percepce okolí (levné/drahé)

Eta 0,132

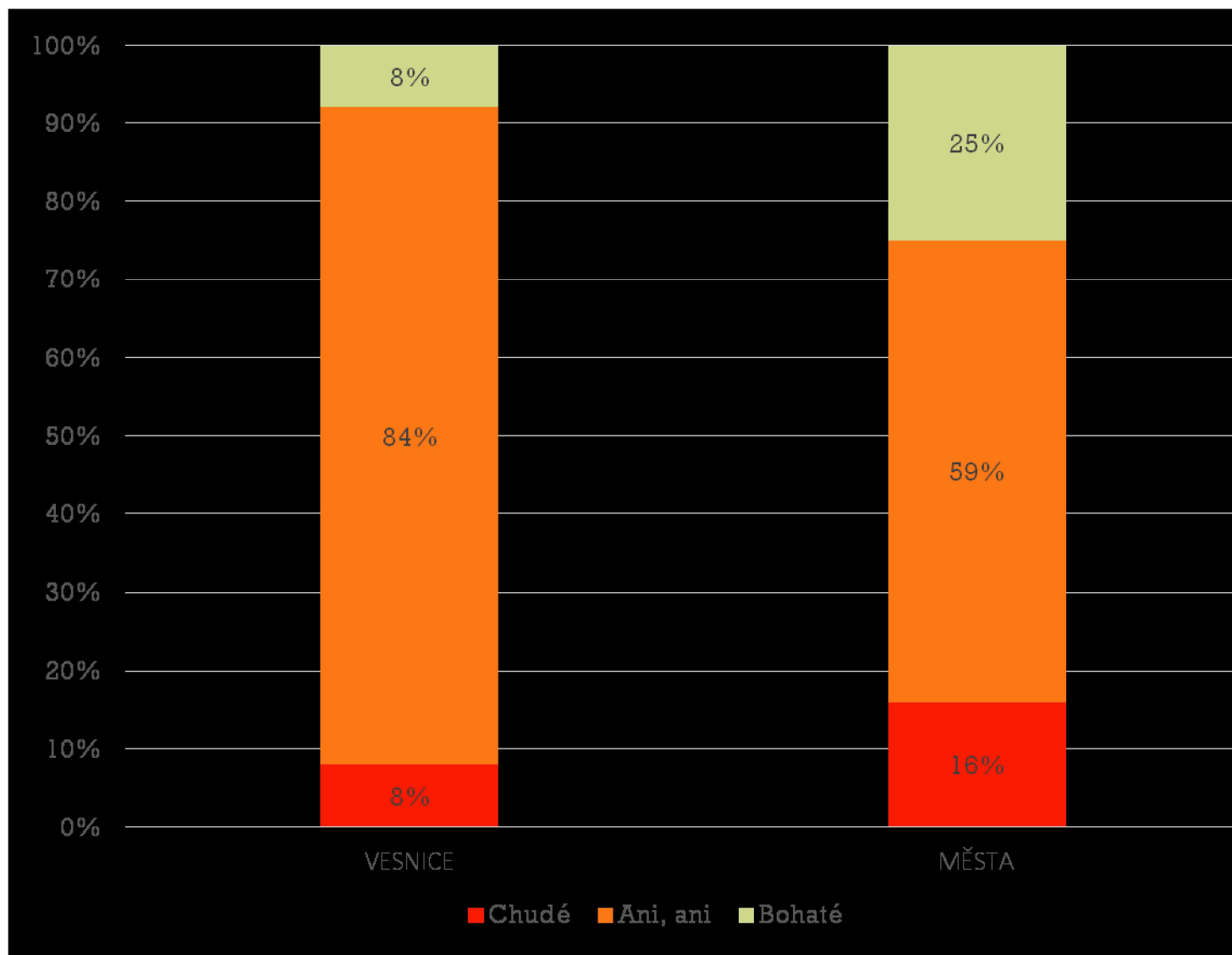
Percepce okolí (chudé/bohaté)

Eta 0,129

Percepce okolí (chudé/bohaté)

Eta 0,129

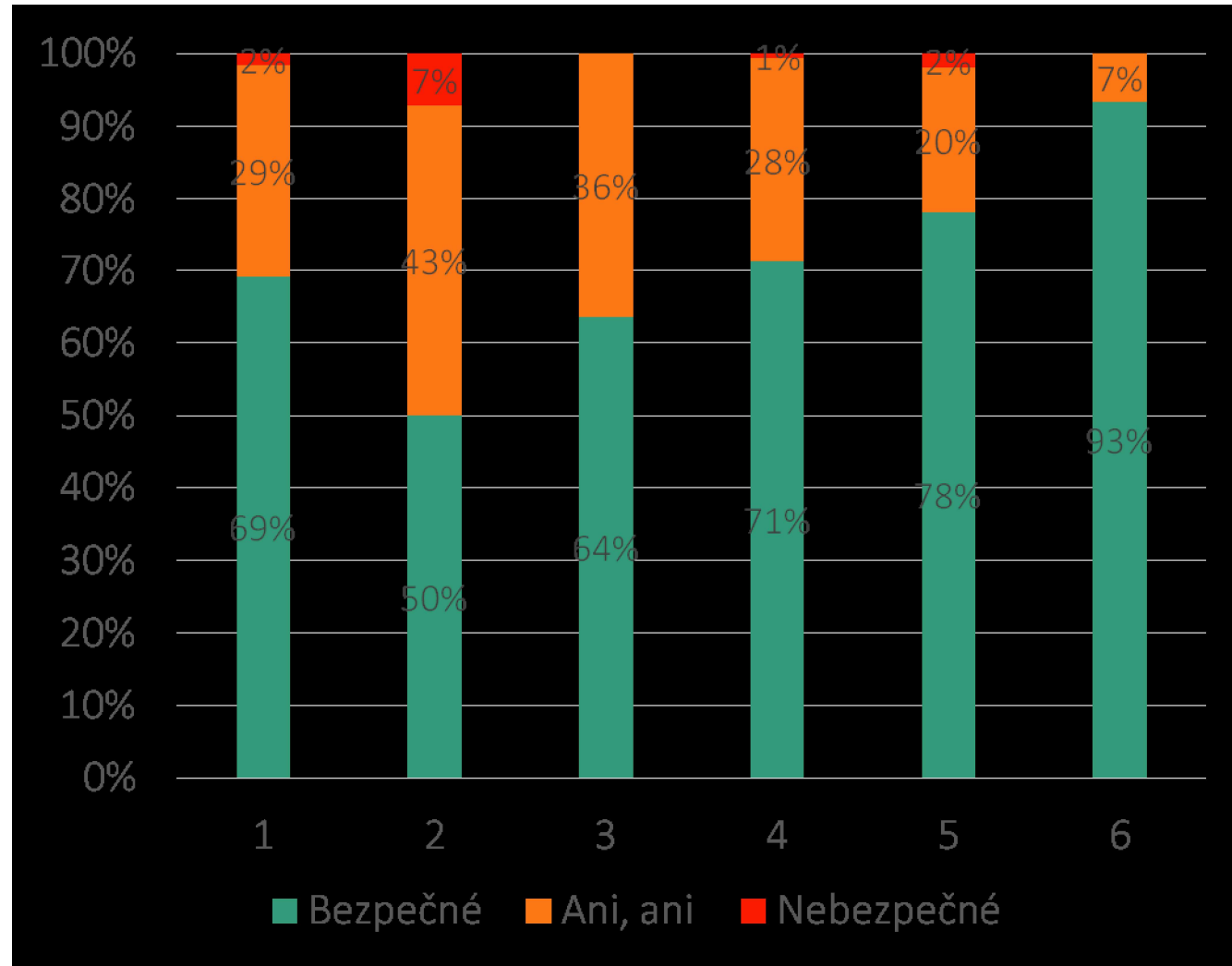

Levné vs. Chudé

	Spíše šedé/Sp íše zelené	Rychle se mění /Stále stejně	Čisté /Špinav é	Mladé /Staré	Levné/D rahé	Lidupráz dné/Přel idněné	Bezpečn é/Nebez pečné	Hlučné/ Tiché	Zajímav é/Nudn é	Chudé/ Bohaté
Chudé/Bohaté	,140 **	-,117 **	-,133 **	-,290 **	-0,024	,098 **	-,132 **	,077 **	-,261 **	
Levné/Drahé	-0,026	0,006	,090 **	0,051		,126 **	,129 **	-,074 **	0,046	-0,024

- Bohaté – zelené, čisté, mladé, dynamické, zalidněné, zajímavé, bezpečné, tiché.
- Drahé – špinavé, nebezpečné, přelidněné, hlučné.

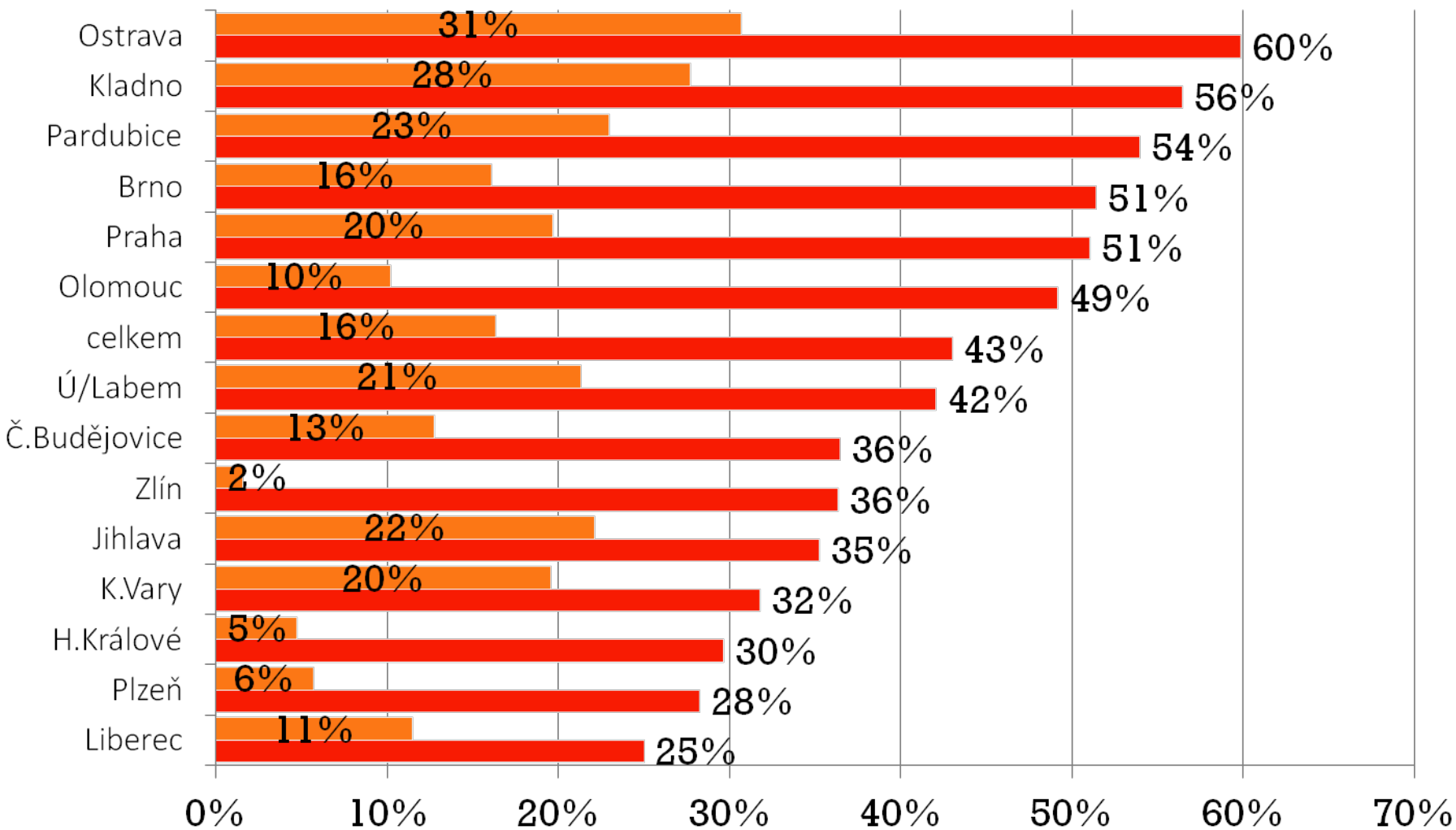
Percepce okolí nebezpečné/bezpečné (Eta 0,201)

(Ne)Bezpečná městská sousedství : 44 % - 38 % - 17 %

Nebezpečná sousedství?

■ i ve dne ■ v noci

Závěry

- venkovští senioři nejsou příjmově chudí vzhledem k relativním rozdílům v nákladech na bydlení (menší podíl i zátěž)
- pro zvládání nákladů jsou využívány variabilní strategie
  - rizikovost dominantních strategií
- hodnocení věkové přátelskosti – odráží dostatečně životní styl seniorů?
  - též v závislosti na před-důchodovém životním stylu (person-environment fit)

Děkuji za pozornost!

vidovicova@fss.muni.cz